

Toruń 1.03.2023 r.

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
DWÓCH ROKOKOWYCH FERETRONÓW, DREWNIANYCH,
POLICHROMOWANYCH, ZŁOCONYCH Z OBRAZAMI OLEJNYMI
Z KOŚCIOŁA PW. ŚW. ELŻBIETY W PINCZYNI**

adres: Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Elżbiety, adres: ul. Główna 25, 83-251 Pinczynie
Wpis do Rejestru Zabytków B-112 (stary B -133, z dnia 12.01.1973 r.)

Opracowała:

mgr Agnieszka Katarzyna Przepióra

Firma: Agnieszka Katarzyna Przepióra

Konserwacja Dziel Sztuki

NIP 9590999882

konserwator malarstwa i rzeźby polichromowanej

dyplom nr 2195, UMK Toruń

adres: ul. Mickiewicza 114a/20

87-100 Toruń

tel.: 6062774 26

email: agnieszkaprzepiora@wp.pl

Agnieszka Przepióra

Agnieszka Katarzyna Przepióra

Konserwacja Dziel Sztuki

ul. Mickiewicza 114A/20, 87-100 Toruń

tel. 606 277 426

NIP 9590999882, REGON 341439080

ul. Dyrekcyjna 2/4, 87-100 Toruń

Krótki opis stanu zachowania:

1. Feretron rokokowy, drewniany, rzeźbiony, polichromowany, złożony, o wym. 158x90 cm, na wysokiej podstawie, na wolutowo wygiętych czterech nogach. Nastawa feretronu w kształcie owalnej ażurowej ramy utworzonej z ornamentów akantowo-wstęgowych. W ramie dwa obrazy olejne na płótnie „Matka Boska Niepokalanie Poczęta” i „Św. Józef z Dzieciątkiem” o wymiarach: 56x51 cm.
 2. Feretron rokokowy, drewniany, rzeźbiony, polichromowany, złożony, o wym. 205x103 cm, na wysokiej podstawie, na wolutowo wygiętych czterech nogach. Nastawa feretronu w kształcie owalnej, ażurowej ramy utworzonej z ornamentów. W ramie dwa obrazy olejne na płótnie „Św. Jan Nepomucen” i „Chrzest w Jordanie” o wymiarach: 66x53 cm.
- **drewno** – zaobserwowano uszkodzenia mechaniczne drewna, oraz otwory wylotowe po czynnie żerujących kołatkach (wysypuje się świeża mączka co świadczy o czynnych żerowiskach owadów).
 - **zaprawa** – kredowo-klejowa, występuje na elementach konstrukcyjnych, snycerskich i rzeźbiarskich. Widoczne są liczne uszkodzenia, przetarcia, odspojenia i ubytki.
 - **zlócenia**– oryginalnie złocenia i srebrzenia wykonane zostały w technice na poler, obecnie w niektórych partiach pokryte częściowo szlag-metalem, a częściowo złotem na mikstion. Obecnie zabrudzone, przetarte, z ubytkami.
 - **polichromia**- wtórnie przemalowana warstwą farby. Polichromia jest silnie zabrudzona, nieestetyczna, łuszcząca się, ze słabą adhezją do podłoża.
 - **obrazy olejne** – obrazy przemalowane, z widocznymi śladami wtórnych punktowań i retuszy. Zaprawa popękana, werniks zabrudzony, zabieleny i zaślepięty, psuje estetyczny odbiór zabytku.

Cel prac konserwatorskich i restauratorskich:

Celem prac konserwatorskich i restauratorskich jest zapobieżenie dalszej degradacji, wzmocnienie osłabionej struktury obiektu oraz przywrócenie zabytkowi pierwotnych walorów estetycznych.

PROGRAM PRAC

Snycerka i drewniana konstrukcja:

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji opisowej i fotograficznej ilustrującej stan zachowania obiektu przed przystąpieniem do prac konserwatorskich i restauratorskich.

2. Oczyszczenie z zabrudzeń powierzchniowych.

Zabieg wstępny polegający na mechanicznym usunięciu zalegającego kurzu i wszelkich zanieczyszczeń. (pędzle, szmatki, odkurzacze).

3. Wykonanie dezynfekcji i dezynsekcji obiektu przy zastosowaniu ciekłych preparatów biobójczych.

Proponuje się zastosowanie ciekłego preparatu Perxil (dystrybucja Blik, Polska lub równorzędne), zaliczanego do grupy dezynsektantów zawierających rozpuszczalniki organiczne. Jest to środek na bazie permetryny – syntetycznego pyretroidu, odznaczającego się bardzo wysoką toksycznością w stosunku do owadów, na które działa w sposób kontaktowy i pokarmowy. Stosuje się go w stężeniu fabrycznym wprowadzanym do drewna przez pędzlowanie i iniekcję.

4. Wykonanie szczegółowych odkrywek sondażowych oraz pobranie próbek celem wykonania badań budowy technicznej i technologii wykonania obiektu.

Proponuje się wykonanie badań spektrograficznych XRF warstw malarskich próbek na spektrometrze rentgenowskim PW4025, analizy mikrochemiczne pigmentów, badania klasy związków organicznych oraz zdjęcia w świetle UV.

5. Usunięcie wtórnej polichromii.

Wybór metody usuwania polichromii uzależniony będzie od uzyskanych wyników badań, w szczególności spoiw warstwy oryginalnej i warstw wtórnych oraz od rezultatów prób wykonanych bezpośrednio na obiekcie. Charakter warstwy malarskiej sugeruje spoiwo temperowe.

6. Usunięcie wtórnych warstw szlagmetalów z partii złocień.

Warstwy szlagmetalów mogą zostać zmiękczone przy zastosowaniu gotowych preparatów rozpuszczalnikowych, jak przykładowo Scansol lub Remosol, produkcji polskiej lub równorzędne jak również mogą zostać rozmiękczone przy zastosowaniu podwyższonej temperatury, co umożliwi ich delikatne mechaniczne usunięcie.

7. Impregnacja uszkodzonych przez żerowanie owadów fragmentów drewna rozpuszczalnikowym roztworem kopolimerów akrylowych.

Użyty powinien zostać toluenowy roztwór Paraloidu B-72 (Rohm and Haas, USA lub równorzędne), wprowadzany głównie metodą impregnacji głębokiej – kąpieli zimnej długotrwałej (przez zanurzenie) i w razie potrzeby dodatkowo, miejscowo, metodą iniekcji. Stężenie roztworu impregncyjnego będzie stopniowo zwiększane – od 7 do 15%.

8. Uzupelnienie ubytków drewna oraz rekonstrukcja brakujących fragmentów snycerki wykonane w drewnie lub z użyciem kitów na bazie żywic syntetycznych, naprawy stolarskie.

Rodzaj użytych materiałów będzie zależał od wielkości i charakteru ubytku. Planuje się rekonstrukcje rzeźbiarskie wykonane w drewnie, dobranym pod względem gatunku i ustojenia, do oryginalnego. Drewno wprowadzane do obiektu zostanie zabezpieczone impregnatem

owadobójczym i scalone kolorystycznie z oryginałem. Otwory wylotowe po owadach wypełnione zostaną wykałaczkami wklejanymi na polioctan winylu. Do uzupełnienia drobnych ubytków użyte będą kity na bazie żywic syntetycznych – Epidian 5 z utwardzaczem PAC (Zakłady Chemiczne Organika-Sarzyna SA, Polska lub równorzędne) i drobnymi trocinami jako wypełniaczem, w proporcjach wypełniacza do spoiwa gwarantujących uzyskanie kitów o znacznej porowatości, nie dających w porównaniu do właściwości osłabionego zabytkowego drewna zbyt silnych spoin, a także gotowej dwuskładnikowej żywicy epoksydowej Araldit HV427+Araldit SV427 (Bresciani, Włochy lub równorzędne).

9. Uzupełnienie ubytków zaprawy.

Proponuje się użycie zaprawy klejowo-kredowej.

10. W partiach złożonych przygotowanie podłoża pod złocenia i srebrzenia.

11. Retusz i rekonstrukcja złocień, złotem płatkowym oraz proszkowym w technice oryginału.

Uzupełnienia i rekonstrukcje złocień wykonane powinny zostać w technice zgodnej z techniką oryginału, tylko w miejscach gdzie będzie to konieczne (miejsca pokryte szlag-metalem). Miejsca złożone złotem zostaną zachowane. Ze wstępnych obserwacji wynika, że oryginalnie złożono na pulmencie. Zastosowany zostanie naturalny pulment dobrany kolorystycznie do oryginalnego (firmy Lefranc&Bourgeois, Francja lub równorzędne) przygotowany z klejem króliczym jako ze spoiwem. Uzupełnienia i rekonstrukcje złocień wykonywane będą z płatka oraz złotem proszkowym.

12. Zabezpieczenie oryginalnej warstwy malarskiej akrylowym werniksem retuszerskim.

Zastosowany powinien zostać werniks akrylowy błyszczący rozcieńczany dożądanego stężenie benzyną lakową.

13. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej farbami wodnymi i żywicznymi.

Wszystkie uzupełnienia wykonane powinny zostać z poszanowaniem zachowanych fragmentów oryginału. Proponuje się użycie gwaszy (Talens, Holandia lub równorzędne) i farb żywicznych na bazie żywicy ketonowej włoskich firm Maimeri i RestauroArte lub równorzędne.

14. Zabezpieczenie polichromii akrylowym werniksem końcowym.

Werniks końcowy w znaczącym stopniu wpływa na ostateczny efekt estetyczny proponuje się użycie akrylowego werniksu satynowego.

15. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej.

Obrazy:

1. Oczyszczenie z zabrudzeń powierzchniowych.

Zabieg wstępny polegający na mechanicznym usunięciu zalegającego kurzu i wszelkich zanieczyszczeń. (pędzle, szmatki).

2. Ewentualne odklejenie obrazów od drewnianego podłoża, oczyszczenie odwrocia.

Odklejenie obrazów powinno nastąpić tylko w przypadku takiej konieczności, zależne to będzie od stanu zachowania płótna i drewnianego podłoża, konieczności napraw lokalnych, usunięcia pęcherzy lub jego prostowania.

3. Usunięcie wtórnego werniksu.

WOJEWÓDZKI
OCHRONY ZAPRAWY
w Gdańsku
ul. Dyrekcyjna 2/4, 80-100

Proponuje się zastosowanie rozpuszczalników organicznych.

4. Usunięcie przemalowań i wtórnych retuszy.

Wybór metody uzależniony będzie od uzyskanych wyników prób wykonanych na obiekcie. W razie potrzeby wykonane powinny zostać badania specjalistyczne i analizy spoiw warstwy oryginalnej i warstw wtórnych. Wtórne retusze i przemalowania zdejmowane powinny być bardzo delikatnie i tylko wtedy gdy nie będzie to groziło uszkodzeniem oryginalnej warstwy malarskiej. Działania te powinny być kontrolowane, poprzez użycie lampy UV w trakcie pracy.

5. Pobranie próbek i wykonanie badań specjalistycznych.

Proponuje się wykonanie badań spektrograficznych XRF warstw malarskich próbek na spektrometrze rentgenowskim PW4025, analizy mikrochemiczne pigmentów, badania klasy związków organicznych. Próbkę pobierane będą jedynie z miejsc gdzie będzie to możliwe: w pobliżu ubytków warstwy malarskiej lub ze skraju obrazu. W razie konieczności wykonane powinny zostać badania przenośnym spektroskopem XRF, metody analitycznej służącej do określania koncentracji pierwiastków w próbce.

6. Wykonanie konsolidacji warstwy malarskiej.

Konsolidacja i prostowanie obrazów powinno odbyć się przy użyciu narzędzi termicznych.

7. Sklejenie rozdarć i ewentualnych ubytków płótna.

8. Uzupelnienie ubytków zaprawy emulsyjnym kitem wiedeńskim w kolorze oryginalnej zaprawy oraz opracowanie faktury kitów.

9. Dublaż obrazów.

Dublaż obrazów, w razie takiej konieczności, wykonany zostanie na stole dublażowym z zastosowaniem żywicy Beva 371 (prod. Gustav Berger's lub równorzędne).

10. Ewentualne sklejenie obrazów z drewnianym podłożem.

Naniesienie obrazów na drewniane podłoże nastąpi tylko w przypadku gdy zostanie ono odklejone w trakcie wcześniejszych prac.

11. Zabezpieczenie oryginalnej warstwy malarskiej werniksem retuszerskim.

Proponuje się użycie werniksu akrylowego rozcieńczonego benzyną lakową.

12. Uzupelnienie warstwy malarskiej farbami żywicznymi.

Wszystkie uzupelnienia wykonane powinny być z poszanowaniem zachowanych fragmentów oryginału. Proponuje się użycie z farb żywicznych na bazie żywicy ketonowej.

13. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem.

Werniks końcowy w znaczącym stopniu wpływa na ostateczny efekt estetyczny, proponuje się użycie akrylowego werniksu satynowego.

Agnieszka Katarzyna Przepióra

**Agnieszka Katarzyna Przepióra
Konservacja Dzieł Sztuki**

ul. Mickiewicza 114A/20, 87-100 Toruń

tel. 606 277 426

REGON 341439080

WOJEWÓDZKI
UCHWAŁY ZABYTE
w Gdańsku
ul. Dębina 2/4, 80-852